

Prekentekest: Mark 2,23-28

En gang Jesus gikk langsmed kornåkrene på sabbaten, begynte disiplene å plukke aks der de gikk. Da sa fariseerne til ham: «Se der! Hvorfor gjør de det som ikke er tillatt på sabbaten?» Han svarte: «Har dere aldri lest hva David gjorde den gang han var i nød og både han og mennene hans sultet? Han gikk inn i Guds hus, den gang Abjatar var øversteprest, og spiste skuebrødene, som ingen andre enn prestene har lov til å spise. Han ga også til dem som var med ham.» Og Jesus sa til dem: «Sabbaten ble til for mennesket, ikke mennesket for sabbaten. Derfor er Menneskesønnen herre også over sabbaten.»

Slik lyder det hellige evangelium.

Søndagsarbeid. Smak på ordet. Flere av oss, vil jeg gjette, har en nedarvet vegring mot å bli oppdaget mens en holder på med søndagsarbeid, det være seg klesvask eller hagearbeid. Jeg tok meg i det sist søndag etter gudstjenesten. Jeg hadde kjøpt noen roser som jeg ennå ikke hadde fått plantet i hagen. Så tenkte jeg på at de hadde svært godt av å komme i jorda, så jeg tok spaden fatt, enda det var søndag. Jeg så meg selvsagt om, for jeg ville jo ikke at noen fra menigheten skulle se meg utføre søndagsarbeid i prestegårdshagen. Det skulle tatt seg ut! Og jeg så ingen. Men da jeg skulle reise meg opp etter planting, så stanget jeg hodet i ei grein på et plommetre. «Au!» sa jeg, og tenkte: Sånn går det med den som gjør søndagsarbeid. Det hører med til barnelærdommen at søndagsarbeid lønner seg ikke.

I Norge er bruk av søndagsarbeid faktisk lovregulert. Og da er det ikke snakk om slikt hagearbeid som ikke sjenerer noen. Kjenner dere regelverket? «*Arbeidsmiljøloven har i utgangspunktet et generelt forbud mot søn- og helgedagsarbeid, og tillater dette bare i nærmere spesifiserte tilfeller,*» står det skrevet.

Og det står i 'Lov om helligdager og helligdagsfred': «*For å verne om det gudstjenestelige liv og den alminnelige fred på helligdager og for å gi høytiden ro og verdighet, skal det være helligdagsfred i samsvar med reglene i denne lov.*»

«*På helligdag fra kl. 00 til kl. 24 samt påske-, pinse- og julaften etter kl. 16 skal det være helligdagsfred som ingen noe sted må forstyrre med utilbørlig larm.*»

«*Ved kirke eller gudstjenestested er det mens helligdagsfreden varer, ikke tillatt å forstyrre gudstjenesten med unødig larm eller arbeid eller annen forstyrrende virksomhet.*»

«*På helligdag mellom kl. 06 og kl. 13 er det ikke tillatt å arrangere eller holde offentlige tilstelninger eller forestillinger, sportskonkurranser og sportsstevner.*»

Det var altså ikke bare jødene på Jesu tid som hadde regler for hviledagen. Det gjelder også i stor grad vårt samfunn. De reglene jeg nå har henvist til, er ikke

religiøse levereregler, men juridiske og altså en del av lovverket i Norge. I andre land er dette annerledes. Noen steder er folk i fullt arbeid om søndagene. Muslimene har fredagen som sin helligdag og jødene lørdagen. Det er ikke mange ting som skaper så mye irritasjon og forargelse som nettopp brudd på innarbeide kollektive regler for hvordan helligdagsfreden bør praktiseres.

Jødene som så disiplene til Jesus plukke aks i åkeren, tenkte nok i sitt stille sinn at når de selv var så indignerte over dette bruddet på helligdagsfreden, så måtte da Gud være minst like så indignert eller enda til vred over slikt helligdagsarbeid. Det er så lett å tenke at Guds tanker er en forsterket utgave av gjengse menneskelige tanker, i hvert fall når de som tenker dem tilhører den religiøse elite. Men slik er det ikke alltid. Guds tanker er ikke alltid lik menneskers tanker. Jesus gir oss fasiten: «Sabbaten ble til for mennesket, ikke mennesket for sabbaten.» Gud har bundet seg til sitt ord, men kjenner ingen forpliktelse over for menneskers tillegg, hvor sterkt de enn måtte være forankret i tradisjonen.

Vi har mange nedarvede levereregler knyttet opp mot hva som er lov å gjøre på helligdagen, og hva som ikke er lov. Men så er det nok også slik at jødene på Jesu tid hadde levereregler som viste seg å være menneskebud, og slik kan det også være med en del regler vi holder oss til i vår tid. Jeg tror det er helt nødvendig at vi gjør oss opp noen tanker om de reglene vi lever etter, stammer disse fra Bibelen selv, eller fra en senere tradisjon?

For det er viktig å holde fra hverandre det som er menneskebud og det som er Herrens bud. Alt for mange steder på Sørlandet og Sør-Vestlandet har det skjedd at når tradisjonen med å holde alle de menneskeskaptene budene faller, ja så har man ikke noe verktøy i seg som gjør at en skiller mellom disse og Bibelens bud og forskrifter, de som gjelder i Det nye testamentet og fra Guds side er forpliktende ennå i vår tid. Når Bibelens bud faller, da faller man også ut av sitt kall, det livet en er døpt til å leve. Jesus sa nemlig noe i dåpsbefalingen om å lære dem å holde alt det som han har befalt oss. (Matt 28,18-20) Dette har med oss og hvordan vi lever å gjøre. Og en gang skal vi stå til regnskap, noen og enhver, for våre liv. I dette er det et stort alvor.

Nå er vi samlet til gudstjeneste på en gammel husmannsplass i godvær, og dette er et sted med røtter i jordbruksnæringen langt tilbake i tid. Og går vi riktig langt tilbake, helt til kristningen av Norge, så er det klart at helligdagsfredningen må ha skapt store utfordringer, for ikke å si problemer for bøndene. Dette var i katolsk tid, og det sies at man på grunn av de mange helgenfestene på denne tiden måtte regne med å feire hver fjerde dag som helligdag i middelalderen. Da ble det mye hvile, for å si det sånn, og lite arbeid.

Sydover i Europa var dette kanskje ikke noe stort problem, men for bønder så langt nord som i Norge, hadde dette sine uheldige sider. En som i sin samtid var en kjent og dyktig kardinal, het Vilhelm av Sabina. Sabina er et sted nord for Roma. Denne mannen la ut på en reise den lange veien fra Italia til Norge. Så

fortelles det at sommeren i år 1247 tilbrakte han på Vestlandet, av alle steder, og det hadde gjort inntrykk kan vi si. Han anførte i et skriv at det hadde regnet hele sommeren mens han var på Vestlandet, minus tre dager med tørt vær, «dog ikke sammenhengende» - skriver han. Det er altså ikke bare i våre dager det regner og regner og regner. Alt var ikke bedre før.

Etter denne beskrivelsen av været på Vestlandet fikk norske bønder utstedt et dispensasjonsbrev, der det ble presisert at norske bønder stod fritt til å berge høyet på helligdager, eller dra på fiske hvis silda plutselig dukket opp på en helligdag. Verre var det ikke. Det står nemlig ikke, meg bekjent, noe konkret om høy og sild i Bibelen. Det står derimot noe om at det er tillatt å redde en okse som faller i brønnen på en sabbat. (Luk 14,5) På et vis er dette beslektet.

Så kom reformasjonen på femtenhundretallet (1536 Danmark/Norge) og bidro til at mange av de katolske helligdagene ble borte, og vi fikk en langt større effektivitet i arbeidslivet som resultat.

I dagens prekentekst tolker Jesus helligdagsloven for oss slik: «Sabbaten ble til for mennesket, ikke mennesket for sabbaten.» I Moseloven skjelnes det mellom morallov, seremoniallov for den gamle pakt og sivilrettslige og strafferettslige regler for det gamle Israel.

Dette høres komplisert ut, men de to siste hørte den gamle pakts tid til som rettsregler i den gamle staten Israel. Det gjelder ikke for oss nå, slik norsk lovgivning heller ikke gjelder for dem som bor i andre land.

Sabbatsbudet er også en del av Israels seremoniallov, og gjelder derfor ikke i den nye pakts tid. Det nye testamentet lærer oss vi har en kristen frihet i forhold til sabbatsbudet. «Én gjør forskjell på dager, en annen holder alle dager for like. La enhver være fullt overbevist om sitt syn. Den som legger vekt på bestemte dager, gjør det for Herren.» Rom 14,5f. Slik står det i Romerbrevet. Her har vi altså en frihet i forhold til dette. En frihet så lenge vi lever åpen med det vi gjør for Gud. Jeg skulle selvsagt ikke vært så opptatt av om noen fra menigheten så meg da jeg plantet den rosebusken på en søndag. Jeg skulle ha tenkt på Gud.

Mennesker i de første kristne menighetene så behovet for en hviledag i uka. Meningen med budet var jo nettopp hvile. Budet var gitt for menneskenes skyld. Sabbaten ble gitt da *skaperverket* var fullført, og Gud så på alt det han hadde gjort da han hadde skapt, og se, det var overmåte godt. Søndagen ble gitt da *frelsesverket* var fullført, og Herren Jesus sa, før han døde på korset: Alt er fullbrakt. Den store gledesdagen var Jesus oppstandelsesdag. Slik ble snart søndagen den nye gudstjenestedagen og den nye hviledagen, for troen trenger gudstjeneste og kroppen trenger hvile. Vi trenger begge deler.

Guds lov krever ingen ny sabbat, derfor skal vi ikke på en lovisk måte se på vår søndag som en dag med totalt forbud mot alt som smaker av aktivitet. Men vi trenger dagen som en hviledag og som en gudstjenestedag for vår egen skyld.

Og hensynet til andre gjør at vi verner om helgefreden og roen på denne dagen, slik at vi ikke forstyrrer og plager folk med støy. Det er en god skikk.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.